

**НЕУРЯДОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ:
ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ В
УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

***Н. В. Котенко**, канд. екон. наук, старший викладач;
С. Г. Карпенко, аспірант,
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007, Україна*

У статті досліджено місце та роль неурядових організацій у суспільстві з позицій партнерських відносин між державною, бізнесом і громадою; систематизовані існуючі підходи до визначення сутності поняття “неурядова організація” та запропонована власна дефініція, проведена класифікація видів неурядових організацій за метою діяльності, за інструментами впливу, за організаційно-правовою формою та за рівнями діяльності; визначені ключові джерела фінансування діяльності неурядових організацій в умовах сталого розвитку.

Ключові слова: неурядові організації, класифікація, джерела фінансування.

З огляду на загострення фінансово-економічної кризи, поглиблення негативних демографічних тенденцій та глобалізаційних процесів, органи державної та місцевої влади не здатні у повному обсязі забезпечити необхідні суспільству публічні соціальні та екологічні послуги. У зазначених умовах створюються неурядові організації, які забезпечують задоволення потреб населення, виступають важливою складовою будь-якого демократичного режиму та певним індикатором ступеня зрілості громадського суспільства. Неурядові організації виступають не лише як засіб самореалізації людей у сферах, відмінних від їх основної діяльності, а й допомагають контролювати дії державних органів влади та укріплювати демократію у суспільстві.

Неурядові організації працюють у багатьох сферах, проте найчастіше даний термін асоціюється з соціальними трансформаціями та покращенням якості життя. Важливість ролі неурядових організацій та інших «основних груп» в галузі сталого розвитку була визнана у главі 27 Порядку денного 21 Конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку.

Теоретико-методологічні та практичні засади функціонування організацій суспільного сектору досліджуються у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців [1-10]. Проте проблематика уніфікації існуючої термінологічної бази, поділу неурядових організацій на види задля формування організаційно-фінансових засад функціонування таких організацій в умовах сталого розвитку приділено недостатньо уваги, що і визначило мету даної статті. Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення наступних завдань:

- дослідити місце неурядових організацій у суспільстві;
- систематизувати існуючі підходи до визначення сутності поняття «неурядова організація» та запропонувати власну дефініцію;
- провести класифікацію видів неурядових організацій за метою діяльності, за інструментами впливу, за організаційно-правовою формою та за рівнями діяльності;
- визначити ключові джерела фінансування діяльності неурядових

організацій в умовах сталого розвитку.

Будь яке сучасне суспільство складається з трьох ключових секторів: влада, бізнес і громада (рис. 1).

Владний сектор включає в себе органи державної влади (Верховна Рада України, Президент, міністерства та відомства, комітети), органи місцевого самоврядування, бюджетні установи та організації.

Бізнес, або комерційний сектор, включає фізичних осіб-підприємців, підприємства, фірми, господарські товариства та інших юридичних осіб.

Рисунок 1 – Місце неурядових організацій у суспільстві [авторська розробка]

На пострадянському просторі громадянське суспільство і його інститути одержали чимало серйозних викликів з боку авторитарних політичних режимів, тим самим створюючи для НУО дещо інше середовище існування, аніж у країнах з розвинутою економікою [7]. Але незважаючи на дані відмінності, громада, або «третій сектор» в Україні поступово набуває такої форми, яка являє собою проміжну ланку між владою та комерційним сектором.

В умовах подолання зовнішніх викликів та кризових явищ інтереси секторів наближуються, у результаті чого виникає явище соціального партнерства, яке існує на різних рівнях та у різних форматах [6].

Існує декілька форм організації партнерства. Найбільш поширеними з них є [1, 11 12]:

1) корпоративна соціальна відповідальність (добровільний вклад суб'єктів господарювання в сталий розвиток суспільства, який здійснюється через економічну, правову, етичну і філантропічну відповідальність у підходах до ведення бізнесу). У міжнародній практиці для цього застосовують:

– благодійництво – цілеспрямоване надання матеріальної та грошової допомоги людям, які її потребують, на безоплатній та безповоротній основі;

– соціальний маркетинг – проведення заходів чи кампаній, направлених на зміну поведінки конкретної групи людей з ціллю покращення суспільного здоров'я, захисту навколишнього середовища тощо;

– волонтерсько – добровільна, свідомо та безоплатна діяльність на благо інших, яка виходить за рамки дружніх та сімейних відносин;

– соціальне спонсорство - підтримка благодійних, культурних, спортивних, освітніх та екологічних ініціатив через надання компанією різних ресурсів для створення об'єктів та споруд, підтримки організацій чи заходів, тим самим отримуючи PR-просування та додаткову рекламу свого бренду, товару чи послуги;

– соціальне підприємництво – підприємницька діяльність, націлена на вирішення соціальних проблем через організацію спеціалізованих підприємств, наприклад, таких як організації для інвалідів (по зору, слуху тощо);

– соціальні інвестиції – форма фінансової допомоги, яка виділяється комерційними підприємствами для реалізації довгострокових програм для розвитку соціальної сфери, підтримки культури, освіти, екології тощо, яка сприяє формуванню соціального капіталу компанії, її сталому розвитку та підвищенню інвестиційної привабливості;

2) ендаумент (цільовий фонд, який поповнюється за рахунок благодійних внесків та призначений для використання в некомерційних цілях, як правило, для фінансування організацій соціального сектора: охорона здоров'я, соціальна підтримка, освіта, наука, охорона довкілля, культура, мистецтво тощо. Ендаумент може інвестуватися, але отриманий прибуток може направлятися на користь тих організацій, для підтримки яких він був створений);

3) фандрайзинг (процес збору коштів від підприємств комерційного сектору з метою здійснення соціально важливих проектів);

4) соціальна мережа (соціальна структура, яка дозволяє взаємодіяти багатьом групам користувачів, яких об'єднує дружба, професійні та особисті інтереси, обмін інформацією);

5) лобізм (форма впливу добровільних об'єднань людей на законодавчу та адміністративну діяльність державних органів в сучасних демократичних суспільствах з метою реалізації їх інтересів).

Застосування зазначених форм партнерства серед іншого дозволить отримати синергетичний ефект, тобто учасники можуть досягти своїх цілей більш ефективно через стратегічні альянси з іншими секторами, аніж у випадку самостійної діяльності (результат від партнерства буде дорівнювати не сумі об'єднаних ресурсів, а більший у декілька разів). Такі переваги досягаються за рахунок об'єднання ресурсів, розподілу ризиків та вигоди.

Деякі автори вважають, що при цьому може утворитися новий «єдиний організм» [6]. У цій статті ми спробуємо довести, що найбільш ефективною формою такого утворення має стати інституція громадського сектора суспільства, так звані неурядові організації (НУО).

У демократичних державах вже щонайменше 175 років [23] існують різноманітні некомерційні недержавні організації, які здатні задовольняти потреби та інтереси всіх сторін (влади, бізнесу та громади) і сприяти реалізації суспільно-необхідних проектів і програм. Серед причин виникнення таких організацій можна виділити наступні:

1) вади (провали) ринку - неспроможність бізнесу надавати на комерційних засадах окремі блага та послуги через їх невиключність, неконкурентність, брак інформації та зовнішні ефекти;

2) провали держави - неспроможність центральної влади ефективно розподіляти фінансові ресурси та інституційно забезпечувати взаємодію між державним, приватним і суспільним секторами економіки в умовах ринкової трансформації суспільства. Провали держави виникають через обмеженість необхідної для прийняття рішень інформації, недосконалість політичного процесу (раціональна необізнаність, лобізм, маніпулювання голосами внаслідок недосконалості регламенту, логролінг (торгівля голосами), пошук політичної ренти, політико-економічний цикл та ін.),

обмеженість контролю за бюрократією та стрімким збільшенням державного апарату, неспроможність держави повністю передбачити і контролювати наслідки прийнятих нею рішень [13];

3) історичні (національні) традиції вирішувати важливі справи за участі багатьох людей (традиції меценатства, бажання жертвувати для досягнення суспільного блага чи в інтересах інших людей);

4) політична та/чи фінансово-економічна кризи, подолання наслідків яких вимагають додаткових зусиль та диференціації підходів.

Звичайно, викладений перелік причин не є вичерпним. Варто також зазначити, що головною умовою появи дієвого громадського суспільства є конституційно закріплені права громадян на свободу слова, зібрань та демонстрацій, на свободу об'єднання.

Так, Конституція України закріплює права громадян «... на свободу об'єднання у політичні партії та *громадські організації* для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей» [14]. Це означає, що формально громадяни можуть об'єднуватися в рамках закону у громадські організації. Проте, які ж закони регламентують діяльність організацій в Україні?

По-перше, нещодавно прийнятий Закон України «Про громадські об'єднання» [15] добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів називає *громадським об'єднанням*. А засновникам і учасникам громадських організацій, на протипагу *громадським спілкам*, дозволено бути лише фізичним особам. Треба відмітити, що жодної додаткової інформації про особливості функціонування громадських спілок (наприклад, оподаткування, валютне регулювання, взаємодія з органами влади, тощо) у будь-яких інших нормативно-правових актах ми не знайшли.

По-друге, Податковим кодексом [16] благодійним фондам і благодійним організаціям; громадським організаціям, створеним з метою надання реабілітаційних, фізкультурно-спортивних для інвалідів (дітей-інвалідів) та соціальних послуг, правової допомоги, провадження екологічної, оздоровчої, аматорської спортивної, культурної, просвітньої, освітньої та наукової діяльності, а також громадським організаціям інвалідів, спілкам громадських організацій інвалідів та їх місцевими осередками надається окремий статус *неприбуткової організації*. Загалом Кодекс ключовою ознакою неприбуткових підприємств, установ та організацій визначає їх мету - не одержання прибутку, а провадження благодійної діяльності, меценатства тощо.

По-третє, майже ті ж самі сфери суспільних інтересів (освіта; охорона здоров'я; екологія, охорона довкілля та захист тварин; запобігання природним і техногенним катастрофам та ліквідація їх наслідків, допомога постраждалим внаслідок катастроф, збройних конфліктів і нещасних випадків, а також біженцям та особам, які перебувають у складних життєвих обставинах; опіка і піклування, законне представництво та правова допомога; соціальний захист, соціальне забезпечення, соціальні послуги і подолання бідності; культура та мистецтво, охорона культурної

спадщини; наука і наукові дослідження; спорт і фізична культура; права людини і громадянина та основоположні свободи; розвиток територіальних громад; розвиток міжнародної співпраці України; стимулювання економічного росту і розвитку економіки України та її окремих регіонів та підвищення конкурентоспроможності України; сприяння здійсненню державних, регіональних, місцевих та міжнародних програм, спрямованих на поліпшення соціально-економічного становища в Україні; сприяння обороноздатності та мобілізаційній готовності країни, захисту населення у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного стану) відповідно до Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [17] є сферами благодійної діяльності, суб'єктами якої визначено *благодійні організації*, що можуть бути створені як благодійні товариства, благодійні установи чи благодійні фонди.

Отже, у проаналізованих нормативно-правових документах не існує терміну, який би об'єднував всі організаційні утворення, що доцільно відносити до громадського сектору суспільства. Так як в англійській літературі цей сектор часто називають громадянським суспільством (civil society), некомерційним (non-profit), неурядовим (non-governmental), добровільним (voluntary), незалежним (independent) або третім (third), то можна стверджувати, що дефініції «громадська організація», «недержавна організація», «неурядова організація», «організація громадського суспільства», «неприбуткова організація», «волонтерська організація» тощо, є практично синонімами, які лише частково можуть відрізнятися один від одного за окремими змістовними характеристиками, притаманними організаціям «третього сектору». В умовах інтенсифікації глобалізаційних процесів та реалізації Україною європейського вибору, пропонуємо застосовувати підходи міжнародних організацій та набутий європейський та міжнародний досвід, а отже уніфікувати понятійні підходи до базової термінологічної одиниці – «неурядова організація».

Хоча перші оцінки діяльності неурядових організацій проводились ще у 1914 році, термін «неурядова організація» вперше було використано на конференції ООН у Сан-Франциско в 1945 році у зв'язку з необхідністю диференціювати в Статуті ООН права участі для міжурядових спеціалізованих установ та міжнародних приватних організацій.

При цьому ООН погоджується визнавати НУО практично всі види приватних організацій, але за умови їх незалежності від державного контролю, некомерційної, неполітичної та некримінальної діяльності [10]. Ми не можемо вважати таке визначення вичерпним, адже чітко розділяємо приватний і громадський сектори суспільства, вважаємо за доцільний державний контроль у тому числі громадських відносин, а отже маємо шукати більш змістовне визначення.

Більшість дослідників концентруються на наступних ознаках при ідентифікації поняття «неурядова організація»:

1) незалежність, самостійність, самокерованість, самовладність [2, 8, 18, 19];

2) добровільність [8, 20];

3) некомерційність [2, 20, 21];

4) спільність інтересів членів організації [5, 18 - 23].

Деякі автори [24] також вважають, що НУО не можуть бути релігійними чи військовими.

Щодо першої групи ознак, загалом, передбачається незалежність,

самостійність НУО по відношенню до органів державної чи муніципальної влади. Організаціям дозволено отримувати допомогу від держави. Офіційні владні представники можуть входити до складу їх керуючих органів або ж бути учасниками організації. Проте повинні зберігатися такі умови співпраці, за яких організації не стануть структурною частиною державного апарату і не будуть мати урядових повноважень, або знаходитися під прямим тиском з боку інших владних інституцій.

Так як фінансування НУО часто здійснюється з державних коштів, постає питання про ступінь реальної незалежності неурядових організацій від державного керівництва, адже воно надає фінансування НУО різноманітного спектру, починаючи від тих, що займаються суспільними і громадськими проблемами, до аналітичних і дослідницьких центрів, які пропонують експертні послуги [5]. Деякі з НУО за своєю суттю являються псевдогромадськими організаціями (GoNGOs - government-organized non-governmental organizations) – організації, яким в обмін на політичну підтримку надаються державні ресурси й монополне право на представництво інтересів тих чи інших верств населення. Існує ще один подібний термін – GRINGO (Government-Run, Inspired or Initiated NGO) - керована урядом або створена за його ініціативою НУО [8].

Таким чином, НУО мають створюватися не вказівкою «зверху», а за ініціативою учасників, у відповідності до власних переконань, інтересів та волі. Звідси витікає наступна ознака НУО - добровільність об'єднання. Вона проявляється у добровільності вступу та виходу з об'єднання громадян, методах роботи, сутністю яких є досягнення певної мети внутрішньо організаційними методами, особливих формах примусу, з яких найвищою є виключення із членів об'єднання громадян [25].

Ключовим принципом діяльності неурядових організацій відповідно у тому числі до вітчизняного законодавства [15] є їх некомерційність та неприбутковість, яка означає відсутність прибутку, тобто у разі появи надлишку ресурсів чи коштів вони мають бути використані для впровадження майбутніх проектів та здійснення інших заходів, спрямованих на досягнення поставлених цілей організації, та не можуть бути розподілені між засновниками або учасниками організації.

Щодо спільності інтересів, то вітчизняні законники трактують цю ознаку надто буквально вважаючи, що громадські об'єднання захищають виключно інтереси своїх членів. Вважаємо, що у даному випадку мова має йти про партнерські інтереси влади, бізнесу і громади. І хоча, на перший погляд, такий підхід протирічить принципу незалежності від владних структур, відповідність інтересам досягається у тому числі врахуванням нормативних обмежень щодо утворення і діяльності НУО: заборону інтересів, спрямованих на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення.

Отже, розглянувши вищенаведені ознаки та визначення, ми пропонуємо наступне визначення. **Неурядовою організацією** вважаємо об'єднання фізичних та/або юридичних осіб на добровільних засадах, яке не підпорядковується державним структурам, діє на некомерційній основі та має на меті задоволення партнерських інтересів влади, бізнесу і громади.

Щодо видів НУО, то найчастіше організації громадського суспільства поділяють у залежності від особливостей їх функціонування та цілей, які вони переслідують (табл. 1).

Таблиця 1 - Види організацій громадського суспільства за метою діяльності [розроблено автором на основі 2, 3, 9]

Група	Характеристика	Напрямки діяльності
Організації взаємодопомоги та соціальної спрямованості	Об'єднують людей за принципом спільної біди або проблеми	<ul style="list-style-type: none"> - добродійні фонди та організації, орієнтовані на вирішення гуманітарно-соціальних проблем; - благодійна діяльність та гуманітарна допомога; - діяльність з надання соціальних послуг; - діяльність з метою боротьби з бідністю; - вирішення питань гендерного розвитку і захист соціальних груп, які потребують додаткової соціальної підтримки
Організації за інтересами	Об'єднують людей зі спільними інтересами з метою їх самовдосконалення та захисту спільних інтересів та прав	<ul style="list-style-type: none"> - розвиток професійних організацій, об'єднань, союзів; - творчі спілки та клуби; - спортивні клуби та організації у сфері фізичної культури; - релігійні організації, - клуби за інтересами
Суспільно-охоронні організації	Орієнтовані на захист навколишнього середовища, охорону здоров'я населення, його освіти, культури, науки тощо	<ul style="list-style-type: none"> - діяльність у сфері захисту навколишнього середовища; - діяльність у сфері людського розвитку; - діяльність у сфері освіти; - діяльність у сфері культури та відпочинку; - діяльність з охорони здоров'я; - діяльність у сфері фундаментальних, наукових та прикладних досліджень
Правозахисні організації	Здійснюють нагляд за діяльністю виконавчої влади, її каральних структур	<ul style="list-style-type: none"> - організації адвокатів та адвокатури; - об'єднання недержавних нотаріусів; - міжнародні правозахисні організації; - організації, що захищають і забезпечують права меншин; - організації, що захищають та заохочують права людини
Інфраструктурні організації	Сприяють діяльності інших організацій	<ul style="list-style-type: none"> - організації громадської ініціативи, які ставлять за мету сприяння становленню громадянського суспільства в регіоні або партнерським відносинам суспільства і влади; - донорські організації та представництва зарубіжних організацій; - організації, які підтримують діючі чи ті, які утворюються, громадські організації, об'єднання та фонди

Світовий банк НУО за інструментами впливу поділяє на пропагандистські (захищають чи просувають конкретні справи, сприяють зростанню обізнаності громадян чи влади через політичне лобювання, протести, мітинги, ЗМІ) та операційні (залучають до розробки та реалізації проектів, пов'язаних з розвитком, заохочуючи надання послуг або співучасть).

Відповідно до національного законодавства за організаційно-правовою формою неурядові організації можуть створюватись як асоціації, добродійні товариства, спілки, фонди, громадські, некомерційні організації, товариства і трасти.

НУО можуть працювати на різних рівнях (рис. 2). Таким чином їх можна поділити на чотири групи:

- громадські неурядові організації (Community-based organizations) - засновані на рівні окремої місцевої спільноти;
- загальноміські неурядові організації (City-wide organizations) - засновані на рівні окремої території та включають торговельні і промислові палати, бізнесові коаліції, етнічні або навчальні групи та об'єднання громадських неурядових організацій);
- національні неурядові організації (National NGOs) - створюються на рівні країни, мають територіальні філії та надають допомогу місцевим НУО;
- міжнародні неурядові організації (International NGOs) - працюють на глобальному рівні, відповідають за фінансування місцевих ініціатив, проектів чи НУО.

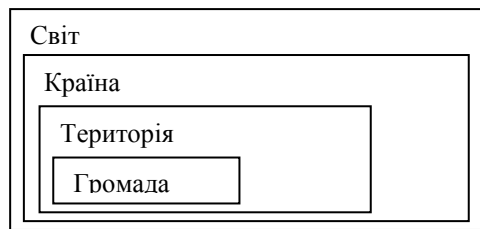

Рисунок 2 - Рівні роботи НУО [авторська розробка]

Всі наведені підходи до класифікації НУО ми систематизували так, як показано на рис. 3.

Ознаки класифікації неурядових організацій			
За метою діяльності	За інструментами впливу	За організаційно-правовою формою	За рівнями діяльності
<ul style="list-style-type: none"> — Взаємодопомоги та соціальної спрямованості — За спільними інтересами — Суспільно-охоронні — Правозахисні — Інфраструктурні 	<ul style="list-style-type: none"> — Пропагандистські — Операційні 	<ul style="list-style-type: none"> — Асоціації — Товариства — Спілки — Фонди, — Громадські, некомерційні організації, — Трасти 	<ul style="list-style-type: none"> — Громадські — Місцеві — Національні — Міжнародні

Рисунок 3 – Класифікація неурядових організацій [авторська розробка]

У процесі функціонування НУО приймають участь різні суб'єкти: засновники, учасники, донори, реципієнти, інші зацікавлені особи. Питання утворення та реєстрації НУО активно обговорюються у вітчизняній юридичній теорії та практиці. Проте, реальна робота організації починається тільки з моменту формування фондів грошових коштів, які можуть бути розподілені та використані для реалізації її мети. Отже, для цілей нашого дослідження ключовим є поділ НУО за джерелами фінансування, адже саме недостатнє фінансування таких організацій є ключовою причиною низької ефективності їх роботи.

Згідно чинного законодавства, джерелами формування коштів і майна НУО можуть бути [26, 27]:

- внески і майно засновників (засновника) та інші, що надходять безоплатно;
- безповоротна фінансова допомога, добровільні пожертви членів організації, інших осіб;
- пасивні доходи;
- дотації або субсидії з державного чи місцевих бюджетів, а також з державних цільових фондів;
- внески і пожертвування, що мають цільовий характер (благодійні гранти), надані державою, фізичними та юридичними особами в грошовій та натуральній формі;
- благодійна допомога, гуманітарна та технічна допомога;
- доходи від основної діяльності громадської організації відповідно до статуту організації та законодавства;
- надходження від реалізації програм, проведення кампаній по збору пожертвувань, масових заходів, лотерей та аукціонів з реалізації майна та пожертвувань, які надійшли від спонсорів, донорів та благодійників;
- доходи від депозитних вкладів та від цінних паперів, надходження від підприємств, організацій, що перебувають у власності організації;
- інші джерела, не заборонені законодавством України.

Також, юристи вважають [27], що до джерел фінансування неурядових організацій не можна відносити кредити.

Ми вважаємо такий перелік джерел фінансування несистемним і хаотичним, адже він поєднує як джерела так і інструменти фінансування НУО.

По перше, пропонуємо всі джерела фінансування неурядових організацій розділити на внутрішні (внески засновників та учасників організації, плата за надання платних послуг) та зовнішні (кошти, що надходять на безоплатній і безповоротній основі з державного чи місцевих бюджетів, власні кошти фізичних та юридичних осіб, міжнародні гранти, допомога інших НУО).

По-друге, пропонуємо ділити джерела фінансування відповідно до суб'єктів, які розподіляють власні фонди коштів на користь НУО, на:

- державні;
- муніципальні;
- приватні;
- міжнародні;
- громадські;
- комбіновані.

Як національні, так і міжнародні, неурядові організації можуть фінансуватися за рахунок спонсорів і донорів, які можуть бути представниками державних чи місцевих органів влади, приватними (фізичні

та юридичні особи) та міжнародними (іноземні уряди, фізичні та юридичні особи - нерезиденти) економічними суб'єктами. Крім того, інші НУО можуть надавати кошти для реалізації спільних проєктів. У таких випадках мова йде про громадські джерела фінансування.

На практиці, організації, які мають виключно одне джерело фінансування, зустрічаються досить рідко. Тому вважаємо за необхідне додати ще й комбіновані джерела, що одночасно поєднують вищеперераховані варіанти.

ВИСНОВКИ

За даними Державного комітету статистики України, станом на 1 вересня 2014 року, у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців України зареєстровано 74260 громадських організацій, проте лише 0,6 % з них мають екологічну спрямованість. У той же час, саме НУО, що є частиною громадського сектору суспільства та вступають у партнерські відносини з владою та бізнес-сектором, здатні реалізувати спільні цілі сталого розвитку.

У вітчизняному законодавстві та науково-прикладних дослідженнях, для організацій громадського сектору використовують різну термінологію. У роботі запропоноване універсальне визначення НУО, що враховує ключові ознаки та принципи функціонування громадського сектору та умови участі у партнерських відносинах з владою, бізнесом і населенням.

Серед різноманітних підходів до класифікації НУО як ключовий виокремлено поділ за джерелами фінансування діяльності. Проте відкритим залишається питання побудови організаційно-фінансового механізму функціонування неурядових організацій в Україні, що потребує подальших досліджень.

NGOs: CONCEPT, TYPES AND SOURCES OF FUNDING UNDER SUSTAINABLE DEVELOPMENT

*N. V. Kotenko,
S. G. Karpenko,
Sumy State University,
2, Rimskogo-Korsakova St., Sumy, 40007, Ukraine*

The article examines the place and role of NGOs in society from the standpoint of partnerships between government, business and the community. It systematized the existing approaches to defining the essence of the term «non-governmental organization» and proposed authors' own definition; classified non-governmental organizations on grounds of the purpose, the influence instruments, the organizational form and the level of activity; defined the key sources of funding for non-governmental organizations in terms of sustainable development.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Мартякова Е. В. Устойчивое развитие на основе бизнеса, власти и общества [Електронний ресурс] / Е. В. Мартякова . – Режим доступу: <http://ea.donntu.edu.ua>
2. Мороз Н. О. Формування інституту неурядових організацій в контексті становлення громадянського суспільства України / Н.О.Мороз // Гуманітарний журнал. – 2011. – № 3–4. – С. 241–246.
3. Новак В. В. Інститути влади та неурядові організації громадянського суспільства: форми економічного співробітництва // Вісн. Хмельниц. ін-ту регіон. упр. та права: наук. часоп. – 2004. – № 4 (12). – С. 286-291.
4. Новакова О. В. Роль міжнародних неурядових організацій в реалізації концепції сталого розвитку [Електронний ресурс] / О. В. Новакова // Політологічні записки. – 2013. – № 7. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Polzap_2013_7_4.pdf.

5. Пікалова О. Стан та динаміка неурядових організацій в українському суспільстві / О. Пікалова // Альманах. Філософські проблеми гуманітарних наук. – 2010. – № 19. – С. 206 – 211.
6. Плотников А. И. Межсекторное партнерство как социальная инновация для муниципальной власти России [Електронний ресурс] / И. А. Плотников // Современные научные исследования и инновации. – Май 2011. – № 1. – Режим доступу : <http://web.snauka.ru/issues/2011/05/404>
7. Пожидаєв С. О. Неурядові організації у суспільно-політичному житті України: межі участі та пріоритети діяльності / Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 4 (5). – С. 19-26.
8. Тараненко Г. Г. До питання дефініцій неурядових організацій / Г. Г. Тараненко // Проблеми міжнародних відносин. – 2010. – № 1. – С. 310-326.
9. Теслицький А. М. Класифікація громадських об'єднань в Україні [Текст] / А. М. Теслицький // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр. – Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2011. – Вип. 559: Правознавство. – С. 44 – 47.
10. Peter Willetts. What is a Non-Governmental Organization? // City University, London [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.staff.city.ac.uk/p.willetts/CS-NTWKS/NGO-ART.HTM#Glossary>.
11. Дрождза Ю. Корпоративная социальная ответственность: от европейского эталона к белорусским реалиям: аналитические материалы / Ю. Дрождза, Н. Знак, А. Степина, В. Хайтина. – 2012. – 112 с.
12. Фонд розвитку Інституту міжнародних відносин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iirfund.org/about/endowment/>.
13. Концевич О. К. Концепції "провалів" ринку та держави у галузі фінансування суспільного сектора економіки [Електронний ресурс] / О. К. Концевич, А. Ю. Дернова. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=73789>.
14. Конституція України // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 36.
15. Про громадські об'єднання. Закон України від 22.03.2012, № 4572-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.
16. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/print1398272319263972>
17. Про благодійну діяльність та благодійні організації, Закону України від 05.07.2012, № 5073-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>.
18. Стан та динаміка розвитку неурядових організацій України 2002-2011 роки: звіт за даними дослідження / автори – упорядники : Л. Паливода, С. Голота – К. : БФ "Творчий центр ТЦК", 2012. – 118 с.
19. Элизабет Феррис. Религиозные и светские гуманитарные организации / Э. Феррис // Международный журнал Красного Креста – Июнь 2005. – Т. 87, № 858. – С. 100-119.
20. Business dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.businessdictionary.com>.
21. Definition of NGOs [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ngo.org/ngoinfo/define.html>
22. Definitions of an NGO [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gdrc.org/ngo/wb-define.html>.
23. Non-governmental organizations and development NGO [Електронний ресурс] / David Lewis, Nazneen Kanji // Routledge perspectives on development. – 2009.– Режим доступу : <http://personal.lse.ac.uk/lewisd/images/Non-Governmental%20Organizations%20and%20Development>.
24. Jean Folger. What is an NGO (non-governmental organization)? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.investopedia.com/ask/answers/13/what-is-non-government-organization.asp>.
25. Адміністративне право України: підручник/ Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дяченко та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. — К. : Юрінком Інтер, 2005. - 544 с.
26. Рекомендації щодо розробки статутів громадських об'єднань. – Державна реєстраційна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.drsvu.gov.ua/show/11437>
27. Різниця між благодійною та громадською організаціями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.jurist.cv.ua/pitannya_vidpovidi/gromadski_organizaciyi/riznicya_mizh_blagodijnoyu_ta_gromadskoyu_organizaciyami/.
28. Non-governmental organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://en.wikipedia.org/wiki/Non-governmental_organization.

Надійшла до редакції 31 жовтня 2014 р.